

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת דברים שבת חזון, ו' מנחם אב | גליון 563

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו וספ' פינטו שליט"א

תוכחת מוסרת מעוררת לתשובה

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל" (א.א.). לפני פטירתו משה רבנו מוכיח את בני ישראל, אך התוכחת היא ברזם, בראשי פרקים. מאורעות מסעירים כמו חטא העגל ומחלוקתו של קרח, נרמזים במילים בודדות. מדוע משה רבנו רומז לבני ישראל ומלמד אותם מוסר ברזם, ולא מדבר אליהם ישירות?

כך גם מצינו שכאשר הנביא ירמיה מקבל את הנבואה, להוכיח את עם ישראל ולעוררם טרם ימי החורבן, "וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר מַה אַתָּה רֹאֶה יְרֵמְיָהוּ. וְאָמַר מִקֵּץ שְׁקֵד אֲנִי רֹאֶה... וְאָמַר סִיד נִפְתַּח אֲנִי רֹאֶה וְנִפְתַּח מִפְּנֵי צְפוּנָה" (ירמיה א, יא-ד). "מקל שקד", כיון שזמן יציאת פרי השקד, מרגע חטטה עד גמר פרי, הוא כ"א יום, כמננין הימים של ימי בין המצרים. וה"סיד נפתח" מלמד כי מצפון תפתח הרעה. ושוב יש להבין, מדוע הקב"ה מראה לירמיה הנביא את עניני החורבן באמצעות רמזים וסימנים, למה לא נבואה ישירה? אלא, דרכו של הקב"ה שלא לייסר מיד את האדם ביסורים הקשים ביותר, ולא להוכיח בתחילה במילים הקשות ביותר, אלא ברזם ובדרך עקיפה, כדי שהאדם ילמד מעצמו מוסר, ויבין את הרמז ושב ורפא לו. לכן ירמיה קבל את הנבואה ברמזים, כדי שגם לבני ישראל יעביר את המסר בעדינות וברזם, כדי שייבנו מעצמם את הרמז וישבו. שאינו דומה מי שרומזים לו לחזור בתשובה, וחוזר. לבין מי שצריכים לגעור בו קשות שיתקן את מעשיו, שאז גנותו גדולה ופשעו חמור.

לכן יאשיהו המלך, טרם ימי החורבן, גנא את ארון ברית ה' יחד עם המקל של אהרון שפרח פרחים ושקדים אחרי מחלוקת קרח, והלא המקל היה למשמרת לבני ישראל, ומדוע גנזו יאשיהו המלך? אלא, כל מטרת המקל שקד של אהרון, כדי שילמדו מוסר עד כמה המחלוקת והפגיעה בבין אדם לחברו חמורה, שביגנה נבלעו חיים קרח ועדתו. והמקל הזה הוא לתזכורת וכתמור אזרה מפני הרעה הטמונה

בפגיעה בבין אדם לחברו. אך כשראה יאשיהו המלך שהעם לא לוקחים מוסר ממקלו של אהרון, אמר, עדיף שייגנו ויטמן, ולא יתחלל על ידי הגויים. ומשום כך הראה הקב"ה לירמיה "מקל שקד", לרמז לו על כך שבני ישראל לא לקחו מוסר ממקלו של אהרון, והיו פוגעים ומזלזלים זה בזה.

הגמרא (זמא נב:) אומרת שיאשיהו המלך גנא את הארון ומקלו של אהרון ושמן המשחה, בדיר [מחסן] העצים שהיה בבית המקדש, ופעם אחת כהן אחד היה מתקן את העצים עם קרדום, כדי לבדוק שיהיו ראויים לקרבן המזבח. ונשמט קרדומו על המרצפת הבלולט, והבינו ששם טמון הארון. ויש להבין מדוע טמנם יאשיהו דווקא בדיר העצים?

אלא, חז"ל אומרים (ב"ר פ"ה) שכשברא הברזל התחילו כל האילנות מרתתין, אמר להם הברזל, מה לכם מרתתין? אם לא ייכנס עץ אחד מכס בי, אין אף אחד מכס ניזוק, וודאי שזהו משל עמוק, על ישראל ואומות העולם, שהגויים נמשלו לברזל, חד ומלוטש, אך אינו יכול להזיק בלי ידית העץ שתכנס בו. כך הגויים אינם יכולים לשלוט בעם ישראל, עד שישאל בעצמם גורמים שהגויים ישלטו בהם על ידי מעשיהם, ועל ידי שלא מקבלים את רמז תוכחת המוסר. לכן יאשיהו המלך טמן את הארון בדיר העצים, לרמז לבני ישראל, שלא יכסרו ביד אף אומה, אלא אם כן הם בעצמם יגרמו את זה על ידי מעשיהם. כמו שהעץ הוא נותן את הכח ביד הגרון להכות בעצים עצמם. ולכן נטמן הארון בדיר העצים, וגם נתגלה מקומו על ידי הכהן שהתעסק עם קרדומו, כדי לחדד ולחזק את המסר הטמון בזה.

יש להתבונן תמיד בכל הרמזים שהקב"ה שולח לעם ישראל, שהם הבת קול היוצאת מהר סיני ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. כי אין פורענות שבאה לעולם לפני שהקב"ה שולח סימנים ורמזים על העתיד לבוא.

דברי הימים

גירוש ספרד

ט' באב ה'רנ"ב

מלחמת חורמה הכריזה האינקוויזיציה בספרד על אלו שנקראו 'הנוצרים החדשים' - יהודים שאולצו להמיר את דתם, במטרה למנוע מהם את הדרך לשוב ליהדות. ראש האינקוויזיציה פעל בנחישות, כדי להבדיל את המומרים מאחיהם היהודים, הוא שלח מרגלים לבתי המומרים, גזר על הרבנים להודיעם על כל מומר הבא לבית הכנסת, גזר עונשים ועינויים מוזעזעים על מומרים שנתפסו חוזרים ליהדותם. אולם כל הגזרות הללו היו לשוא, מומרים רבים היו מוכנים למסור את נפשם על קידוש ה'. הרב רבי יהודה אבן יודגא מסיבילה ברח לפורטוגל, כדי לא לתת יד למעשה הנבלה.

לא נותר אלא כי אם לגרש את היהודים מספרד, כך לא תשאר בלב המומרים תקוה לחזור אי פעם לקהילת היהודים. המלך פרדיננד והמלכה איזבלה שוכנעו בנחיצות העניין. ועל אף שהיהודים תרמו רבות לכלכלת ופיתוח ארצם, חתמו על צו גירוש ליהודים מכל השטחים שבשליטתם.

הזקן שברבנים רבי יצחק אבוהב זצוק"ל מטולדו הקדים לצאת, כשאליו נתלוו ראשי קהילות ספרד, אולם רוב היהודים נותרו עד ליום האחרון. בט' באב ה'רנ"ב (1492) יצאו כמאתיים וחמישים אלף יהודים מספרד, כשהם מותירים מאחריהם את מרבית רכושם, ומעט יהודים 'אנוסים' שהתקשו לעמוד בגזרה הקשה. בראש המגורשים עמד רבי יצחק אברבנאל, שעל אף שניתנה לו הזכות להמשיך לשהות בספרד, בחר להצטרף אל אחיו הגולים.

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
21:03	20:27	19:11	ירושלים
21:00	20:30	19:28	ת"א אשדוד
21:01	20:31	19:19	חיפה
20:58	20:28	19:25	ב"ש

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לצפות בשיעור דרך האתר של הישיבה בכתובת: WWW.HARAVPINTO.COM
לקבלת הגליון והמייל היומי של אדמו"ר עט"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א: info@shoovaisrael.com
ניתן להקדש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת יקירכם.

איש ואשה
שיזכו

הזכח להכנס ויאהבך

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר ה' ידן" (א, א)
פירש רש"י 'לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו
לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברזנו מפני כבודן
של ישראל'.

אדם מבקר ומוכיח את הקרובים אליו, הנמצאים בסביבתו, ובפרט את בני ביתו. לרוב, תוכחתו נובעת מאכפתיות ומרצון לשנות את הזולת בדברים הנראים לעיניו שגויים ולא נכונים. אך רבים השוגים בעניין זה, ומתירים לעצמם להתריע בלהט כלפי הזולת על שגיאותיו ומעשיו הטעונים שיפור. אף אם יתבלו את תוכחתם בדברים של טעם, לא יעמזו דבריהם למקבל התוכחה, הוא ירגיש עצמו נוזף וכאוב, ולעתים קרובות, ישיב בחזרה בדרך של ביקורת והתקפה, על מנת להגן על כבודו.

מה הדרך הנכונה שניתן לפרוש תוכחת וביקורת בפני בן הזוג, באופן שיוביל את בן הזוג לפעול לשיפור העניין, מבלי שתכנס חלישות בליבו ובנפשו? כתב על כך השל"ה הקדוש מכאן למדנו הדרך שצריך אדם להוכיח לזולתו. דהנה כשבא משה להוכיחם בדברי מוסר, לא רק שלא הזכיר גנותם בפירוש, אלא אף סיפר מעלתם "הבו לכם אנשים חקמים ונבנים וידעים" (א, א).^(ב)

מסופר, שפעם שמע אחד המגידים את החפץ חיים מדבר בשבח מעלת המגידים, המנצלים את צחות לשונם, להוכיח את העם ולקרובם לדרך האמת. שאל אותו מגיד את החפץ חיים 'מגיע אני מעיירה פלונית, טרם הגיעי אליה נזדמן לי לשמוע כי נפרצו בה גדרי הצניעות, ואף יש מביניהם המחללים שבת בפרהסיא. עליתי על הבמה בבית הכנסת ונשאתי דרשה נלהבת בגנות אותם פרוצות. עוד לא סיימתי את דברי, ובקרב הקהל התחוללה מהומה וכמעט שהורידו אותי מהבמה בכח'. שאלו החפץ חיים 'כיצד השמעת את דבריך?'. ענה המגיד 'וכי מה השאלה, זעקתי מנהמת ליבי על ההפקרות שפשטה בהם'. המשיך החפץ חיים לשאות 'האם בבוקר בעת שהנחת תפילין, גם הקמת קול זעקה?'. תמה המגיד והשיב לשלילה. אמר לו החפץ חיים בחכמתו 'כשם שאין צורך להרעיש בזמן קיום מצוות "וקשרתם לאות על ידך", כן מצוות "הזכח תוכיח" אינה צריכה להעשות בקולי קולות, אלא דברי חכמים בנחת נשמעים.

מיותר לציין, שאין צורך להרבות בדברי תוכחה על כל דבר, משום שריבוי ביקורת אף אם היא נאמרת בחכמה ובעקיפין, יותירו רושם מעיק ולא נוח על בן הזוג. אולם, כשהדבר נדרש, הכלל הוא לשמור על כבודו של בן הזוג. אמירת הדברים ברמיזה, במילים רכות ונעימות, עם תוספת של דברי שבח וחביה, יתקבלו בנקל על לב השומע.

תפילת אברהם אבינו
על החורבן

מובא בחז"ל (מנחות גג) 'אמר רבי יצחק, בשעה שחרב בית המקדש מצאו הקדוש ברוך הוא לאברהם שהיה עומד בבית המקדש. אמר לו, מה לידידי בביתי. אמר לו, על עיסקי בני באתי. אמר לו, בניך חטאו וגלו... בביאור אגדה מופלאה זו, כתב הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל בספרו 'מאור עיניים' (מנחות שם) נראה לבאר, שאברהם אבינו היה עומד בבית המקדש בתפילה, כדכתיב (בראשית יט, כו) "אל המקום אשר עמד שם" - שהיא תפילה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, מה לידידי בביתי, כלומר, מה אכפת לך על חורבן בית המקדש, כי הצדיקים והאבות הם המורכבה והיכל ה', ואם כן אין לידידי להצטער על עסקי ביתי. אמר לו אברהם אבינו, שאף על פי שאין אני זקוק לבית המקדש, על עסקי בני שצריכים לו באתי בתפילה ובתחנונים.

או יש לפרש באופן אחר, שאברהם אבינו לא עמד בתפלה על בית המקדש, אלא על עסקי בניו, בא להתפלל עליהם שלא יאבדו בגלות. אמר לו הקב"ה, בניך חטאו וגלו, וכיון שחטאו יותר טוב להם הגלות, לפי שהגלות מכפרת עון. אמר לו אברהם אבינו, הלא בשוגג חטאו, ולימוד התורה מכפר על השגגות, שהרי התורה היא במקום הקרבנות, כדכתיב (ויקרא ז, לו) "ואת התורה לעלה למזבחה", ועל כך עמד בתפילה, שלא יאבדו בגלות.

פרמראות

אלה הדברים אשר דבר משה (א, א)

דרשו חז"ל (דב"ד), אמר הקב"ה, ראה לשונה של תורה מה חביבה, שמרפאה את הלשון...מנין שהיא רפואה של הלשון?... הרי משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו (שמות ד, י) "לא איש דברים אנכי", כיון שזכה לתורה, נתרפאה לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין? ממה שקרינו בעניין "אלה הדברים אשר דבר משה". מקשה הש"ס משמואל' מה ראה המדרש להביא ראייה שנתרפאה לשונו של משה רבנו דווקא מהפסוק "אלה הדברים", וכי עד עתה משה רבנו לא דיבר, הלא בכל הפרשיות אנו מוציאים את דברי משה לעם? אלא, שעד עתה לא הייתה ראייה שנתרפא משה רבנו, אף אם מצינו שמשא רבנו דיבר, בכל אופן שכינה הייתה מדברת מתוך גרונו. אולם כעת ע"פ דברי חז"ל ביאר משה רבנו את התורה בשבעים לשון, ובעת שדיבר בשבעים לשון, לא הייתה השכינה מדברת מתוך גרונו, מכיון שדברי תורה ונבואה נאמרו רק ב'לשון הקודש', לכן רק כעת נתגלה שאכן נתרפאה לשונו.

רב לכם שבת ביהר הזה (ו, א)

מקשה הגאון רבי רפאל בירדוגו זצוק"ל בספרו 'מי מנוחות', לאורך כל המסעות של בני ישראל במדבר, לא היתה הליכתם על פי רצונם כי אם על פי ה' בעלות הענן. מדוע הוצרך לומר להם כעת "רב לכם שבת... פנו וסעו לכם"? ותרץ, שנפש העם נקשרה וחשקה בהר סיני, כי על ידו זכו למה שלא זכתה שום אומה בעולם, ולא יכלו להפרד מהמקום המבורך הזה. פייסם הקב"ה ואמר 'רב לכם שבת ביהר הזה - ולא ירע לבבכם על פרידתכם ממנו, כי הנה נתתי לכם כדוגמתו - ארץ קדושה וטהורה שסגולותיה רבות, 'ראה נתתי לפניכם את הארץ', ולכן, "פנו וסעו לכם".

שמע בין אחיכם ושפטתם צדק (א, א)

במה הדברים הנשמעים "בין אחיכם", מביאים ל"ושפטתם צדק"? מביא ה'בן

איש חי מעשה שבאו לפני זקנו הגאון זצ"ל, יהודי וגוי. הגוי תבע מהיהודי סכום כסף שהיה חייב לו, אולם היהודי טען לחפותו, ואף נאות להשבע שלא היו דברים מעולם. הבין הרב בחכמתו שהיהודי אינו דובר אמת, ואמר לו 'אם אינך חייב לגוי זה כסף כלל, תצטרך להשבע על כך. אך לפני כן עלי לעיין באיזה ספר בעניין זה, על כן המתינו לי כאן עד בואי'. יצא הרב מבית הכנסת, ועלה בחשאי לעזרת הנשים, לשמוע את חילופי הדברים ביניהם. שמע הרב את הגוי שואל בפליאה את היהודי 'כיצד עולה בדעתך להשבע לשקר?'. שמע הרב את היהודי משיב 'וכי מה ביכולתי לעשות, דחוק אני במצבי'. מיד שב הרב לבית הכנסת ונוף ביהודי ואמר לו 'איני מושבעך! עליך לשלם את מלוא הסכום, כי שמעתי את שיחתכם והירבה עליו דברי מוסר וכיבושין. אמר ה'בן איש חי' שסבו נהג ע"פ הפסוק "שמע בין אחיכם" - לשמוע את מה שבעלי הדין אומרים בינן לבין עצמם, ועי"כ יבוא ל"ושפטתם צדק".

אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו הישבים בשעיר וייראו מפני ונשמרתם מאד (ד, ב)

לכאורה הדברים סותרים, אם בני עשיו יראים מכם, מדוע יש להזהירם להישמר מפניהם "ונשמרתם מאד"? מתרץ ה'באר יוסף' שכך היא דרכו של עולם, יש להישמר במיוחד בפרט ממי שהוא ירא ומפחד, ומדוע? משום שהפחד והבהלה מובילים אותו להתאמץ במעשיו אף למעלה מכוחותיו, וביכולתו להזיק ביותר בכדי להציל את עצמו. לכן, נדרשו עם ישראל לא להתגרות בהם, משום שכל התגרות יכולה להוביל את בני עשיו למלחמת התגוננות, שהיא עבורם מלחמת קיום. זוהי ההנהגה הנכונה בעם ישראל מול אומות העולם, לא להטיל עליהם אימה יתירה, כדי שהאומות לא יחושו מאוימות, ויחפשו דרך ותחבולה להשמיד את עם ישראל, זהו שנאמר "פנו לכם צפנה" - הצפינו את עצמכם. זוהי אף ההנהגה הנכונה לאדם בתוך ביתו, שאמרו חז"ל (גיטין ז) לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו.

השוואת בעלי הדין

"וְאֶצְוָה אֶת שְׁפִטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמוּעַ בֵּין אַחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ" (א, טו). ביאר ה'אור החיים' הקדוש, 'שלא יהיה השופט מצהיל פניו ונושא עיניו באחד מהם, ומשפיל עיניו מאחד מהם. אלא שתהיה דרך השמיעה שוה ביניהם. והוא אומרו "שמוע", פירוש, דרך השמיעה תהיה בין אחיכם. אם אתה תשא עינך - תשא לשניהם. ואם תשפיל - תשפיל לשניהם' ומביא מעשה **בחכם רבי משה בירדוגו זלה"ה**, שהיה מודקק בשעת הדין שיהיו עיניו למטה, משום שהרגיש שאם היה נושא עיניו לצד מסויים, היה בעל הדין העומד כנגד אותו צד, מתבלבל.

הדין מצווה על השוואת בעלי הדין לפני הדין. הרמב"ם (הלכות סנהדרין פרק כא, א) כותב, **מצוות עשה מן התורה לשפוט השופט בצדק**, שנאמר **"בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ"** (ויקרא יט, טו). איזה הוא צדק המשפט? זה **השווית שני בעלי דיני בכל דבר**. לא יהיה אחד מדבר כל צורכו, ואחד אומר לו קצר דברך. לא יסביר פנים לאחד וידבר לו רכות, וירע פניו לאחד וידבר לו קשות.

על כן אסור לדיין לשמוע דברי אחד מבעלי הדין קודם שיבוא חברו, או שלא בפני חברו. ואפילו דבר אחד - אסור. שנאמר **"שְׁמוּעַ בֵּין אַחֵיכֶם"**, וכל השומע מאחד, עובר בלא תעשה, שנאמר (שמות כג, א) **"לֹא תִשָּׂא שְׁמוֹעַ שְׂוֵא"**. וכן בעל דין מוזהר שלא ישמיע דבריו לדיינים קודם שיבוא חברו. וגם על זה, וכיוצא בו, נאמר (שמות כג, ז) **"מִדְּבַר שֹׁקֵר תִּרְחֶק"**. וכתב הסמ"ע (שו"ע סי' ס"א) שאפילו לא אמר הדיין לאחד מבעלי הדין לדבר כל צרכו, והוא האריך מעצמו, שוב אין רשאי הדיין לומר לשני לקצר.

עוד נפסק (שו"ע סי' ס"א ע"פ הרמב"ם), שאם 'שני בעלי דינים שהיה אחד מהם מלובש בגדים יקרים, והשני בזויין. אומרין למכובד, או הלבישהו כמותך עד שתדון עמו, או לבש כמותו עד שתהיו שוויון, ואחר כך תעמדו בדין'. וכתב הש"ך שמדובר דווקא בבגדים יקרים ביותר, כגון איצטלא בת מאה מנה המזוכרת בגמרא (ב"מ ק"ג), אך אין קפידא שלא יהיו בגדי האחד יקרים יותר מבגדי חברו. ולכן בימינו שאין מצויים בגדים יקרים כל כך, אין מקפידים בזה. אף באופן נוכחותם של בעלי הדין בשעת אמירת הטענות, יש להשוות ביניהם, שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אלא שניהם עומדים, ואם ירצו בית הדין להושיבם, יושיבו את שניהם. כתב בברכ"י (אות ב) שהבעל דין אינם רשאים לישב מעצמם אלא ע"פ הוראת בי"ד, ולא ישב אחד למעלה ואחד למטה אלא ישבו זה בצד זה, אולם בשעת גמר דין עליהם לעמוד.

פניני דברי יאשיהו

היזהרו בכבוד חבריכם

אמרו חז"ל (יומא טו) מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים. מקדש שני מפני מה חרב? מפני שהייתה בו שנאת חנם. כיצד נגרה האדם לידי שנאת חנם החמורה? מצינו במסכת ברכות (נח), כשחלה רבי אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו. אמרו לו 'רבנו, למדנו ואורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא'. אמר להם 'היזהרו בכבוד חבריכם, ומנעו בניכם מן ההיגיון, והושיבוים בין ברכי תלמידי חכמים, וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא'. ומשמע במסכת סנהדרין (סח), שאותו מעמד בו נכנסו תלמידי רבי אליעזר הגדול לבקרו, היה לעת שחלה את חוליו האחרון, זמן קצר טרם השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה. אז, ברגעיו האחרונים עלי אדמות, מסר להן את אתן מילים ספורות שכללו את צוואתו ומורשתו הרוחנית לדורות.

מה מצא רבי אליעזר לנכון, לדרוש מתלמידיו באותן דקות גורליות? התרחקות מספרי היגיון, דביקות בתלמידי חכמים, תפילה ככוונה. אך בראש ובראשונה: **היזהרו בכבוד חבריכם!** לפני חינוך ולפני תפילה, זהירות בכבוד הזולת. כי גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה, ואמרו חז"ל (אבות ג, ד), **"חביב אדם שגברא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שגברא בצלם... חביבין ישראל שגברא בנין למקום"**, וקוב"ה חס על כבודם, והם יקרים לפניו כבבת עין. כאשר נזהרים בכבוד הזולת, כאשר יודעים שכל יהודי הוא בנו חביבו של הקב"ה, כמילא מתרחקים משנאת חנם. הזהירות בכבוד חברנו, היא המחשבה עד כמה חשוב כל יהודי לפני הקב"ה.

לאורם נלך

הראשון לציון רבי יום טוב דאנון זצוק"ל - ח' באב תקפ"ג

מקיים מצוות הוכח תוכיח בדרך הטוב והישר בנועם שיח, ודבריו נשמעים כמסמרות נטועים'. בסוף שנת תק"פ (1820), בהיות רבי יום טוב כבן שבעים שנה, עלה לארץ ישראל והשתקע בירושלים עיר הקודש. מיד קיבלוהו עליהם עדת הספרדים להיות ראב"ד בירושלים, ולאחר פטירתו של **הראשון לציון רבי יוסף רפאל חזן זצוק"ל בעל ה'חקרי לב'**, נתמנה רבי יום טוב תחתיו. אך לא האריך ימים בכהונתו.

מעשה מופלא כרוך ביום פטירתו של רבי יום טוב, בו נפטר אף הרב החסיד **רבי אליעזר חזן זצוק"ל**, בנו של ידידו בעל ה'חקרי לב'. אי הבנה התגלעה בין שני גאוני עולם אלו, דברי ריבות עברו ביניהם. ומאחר וראו שאין מי שיאזן לדונם בדין תורה, החליטו ביניהם, למסור דינם לשמים. בערב תשעה באב, ח' באב תקפ"ג (1823) נקראו אנשי החברה קדישא למיטתו של רבי אליעזר חזן, והם העידו שבהיותו מעט גוסס פנה אליהם ושאלם 'האם כבר נפטר רבי יום טוב לבית עולמו?', התפלאו אנשי החברה קדישא, אך ענו ללא שהות, שלא מכבר עלתה נשמתו של רבי יום טוב לשמי מרומים. באותו רגע קרא רבי אליעזר קריאת שמע, הסתובב על ימיו, ועלתה נשמתו הטהורה, להתייבב עם רבי יום טוב לפני בית דין של מעלה, זיע"א.

הראשון לציון רבי יום טוב דאנון זצוק"ל, מגדולי הדיינים באימפריה. עוד בצעירותו הצטיין ביראת שמים טהורה ובהתמדתו בלימוד התורה. כשגילו אנשים מקהילת קודש 'מחזיקי תורה' שקולו ערב, ביקשוהו שישרת לפניהם כשליח ציבור, ורבי יום טוב נענה לתפקיד והנהיג את הקהילה ביד רמה על פי כל דקדוקי ההלכה. רבי יום טוב נודע לתהילה בכל איזמיר וסביבותיה, נכבד היה בעיני העדה, ודבריו היו מקובלים על גדולי דורו. **הגאון רבי אליקים גאטיניו זצוק"ל** כותב עליו בספרו 'אגורה באהליך' **החכם השלם במידות ובדעות, משמח אלוקים ואנשים, נעים זמירות ישראל**. בהיותו בקי בגיטין וקידושין, שלחוהו רבני עירו בשנת תקס"א (1801) לסדר גט למומר אחד שהכריחוהו לתת גט לאשתו, וכבר היה המומר על הספינה במטרה להרחיק נדוד.

חיבורים רבים יצאו תחת ידו, אולם נשרפו באחת השריפות שפקדו את איזמיר, עם זאת נותר לפליטה חיבורו על הרמב"ם בשם **'כבוד יום טוב'** שהודפס אחרי פטירתו על ידי נכדו. את תשובותיו הערוכות היה חותם **'אחיו הקטן המצפה לינון, יום טוב דאנון'**. בהקדמה לספרו, כתבו עליו שהיה 'רב גדול בישראל, מאור הגולה ועטרת זהב גדולה... שלם בכל מדות טובות... היה

מאמר החכם

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה...עַל לְבָבְךָ... וְשִׁנְתָּם לְבִנְיָדָה כְּשֶׁדְּבַרֵי הַתּוֹרָה וְהַמּוֹסֵר אֵינָם מִן הַשֶּׁפֶה וְלַחֻזֵף, אֲלֵא חֲקוּקִים עַל לִיבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, או אז יוכל לחנך את בניו כראוי, ודבריו ישפיעו עליהם כחץ שננוק... (אלשיך הק)

סוליקה הקדושה הי"ד

עסקים רבים ומסועפים עוברים דרך העיר סנג'יר, עיר נמל במרוקו השוכנת על מיצר ג'ברלטר. רבים מיהודי העיר נטלו חלק בקשרי הסחר הימיים, אחד מהם היה **רבי חיים חג'ואל** מותיקי המקום. באחד הימים שב רבי חיים לביתו לאחר יום מסחר מעייף, משהתקרב לביתו הבחין כי בתו **סוליקה**,

כבר פתחה את הדלת ועמדה על מפתן הבית ממתנה לבואו. מלוא הנחת שאב רבי חיים מבתו סוליקה, נערה שנונה ופיקחית היתה, חן מיוחד נסוך היה על פניה, והדגיש את יפי מידותיה הנאצלות. מרבה היה רבי חיים לשוחח עם בתו, וללמודה אורחות חיים, ביחוד הרבה ללמודה ולהדריכה על דרכי הצניעות, בשל יופיה המיוחד. ואכן, דבריו של אביה עשו את פעולתם וסוליקה מיעטה לצאת מביתה, מודעת היתה לסכנה האורבת ברחוב, ביחוד משכניהם המוסלמים.

למרות זהירותה הרבה וצניעות מעשיה, בעומדה על מפתן הבית ממתנה בקוצר רוח לאביה, חלף במקום נער מוסלמי. נער זה היה בן תפנוקים, הוריו המוסלמים היו עשירים מאד, והוא הורגל לקבל לידיו את כל חפצו. סוליקה לא הבחינה במבטו הרע כשהביט לעברה, אולם אביה רבי חיים שם ליבו לכך ומיהר להכנס לביתו יחד עם סוליקה, מגיף אחריה את חלונות הבית. אולם, זה כבר היה מאוחר, לא ניתן היה לעצור את השתלשלות הדברים...

כשהגיע הנער המוסלמי לביתו, פנה אל אביו בדרישה שידאג להשיאו לנערה היהודיה הגרה בשכנותם. בתחילה לא הבין האב המוסלמי שבנו רציני ככוונותיו, ושאלו כיצד תנשא ליהודיה, הרי הדבר אסור על פי חוקי האיסלם? אולם כשהבחין האב עד כמה נוגע הדבר לחיי בנו, החליט לעשות מעשה. הדפיקות הנמרצות שנשמעו על דלת ביתם של משפחת חג'ואל לא בישרו טובות, רבי חיים שאץ לפתוח את הדלת לא הופתע למראה שכנו המוסלמי, שהביע מיד את דרישתו הנמרצת וחזר על עקבותיו ברוב כבוד וחשיבות. מראה פניו של רבי חיים הבהיר לבני משפחתו, כי שמע בשורה קשה עד מאד. נחפזה אשתו לקראתו ושאלה 'מה הוא רצה?'. בקול עייף אמר רבי חיים 'הוא דורש שסוליקה תתאסלם, כדי להנשא לבנו. ומאיים עלינו במידה ונתחמק מכך'. אבל כבד יד על בית משפחת חג'ואל, הם הכירו את המוסלמי העשיר, וידעו כי לא ינוח ולא יסקוט עד שיראה את רצונו מתממש. לעת עתה, החליט רבי חיים להסתיר את סוליקה בבית ידיו, עד לשון המהומה.

החיים בבית משפחת חג'ואל הפכו להיות מתוחים, הם המתנינו לבואם של שליחי המוסלמי התקיף. ואכן, באחד הימים גדשו את ביתם חיילי המושל, כשבידם צו מאסר נגד הנערה סוליקה, התברר כי המוסלמי העליל על סוליקה שהיא קיבלה את הדת המוסלמית, וחזרה בה מכך, דבר האסור על פי חוקי האיסלם. רבי חיים

הנסיך בן המלך, שהסתקרן לראות את הנערה התקיפה, ביקש לבקר בחדר כילאה, הוא התרשם מאד ממראה עיניו וניסה בחלקת לשונו לשדלה 'לו תסכימי להתאסלם, אקחך לאשה, לא יארכו הימים ותהפכי למלכת מרוקו, דבר לא יחסר לך, לא כסף ולא זהב'. להוותו, לא הרימה סוליקה את עיניה ולא התרשמה מדבריו, היא חזרה ואמרה 'אמונת' באלוקי ובתורתו הקדושה לא משתווה לכתר המלכות, שום דבר לא יפניני לנטוש את דת אבותי'. משראה הנסיך שלא הצליח לקבל את מבוקשו, רתח מזעם, הוא ביקש מאביו כי יחתום את גזר דינה של הנערה במיתה משונה.

גזר דינה של סוליקה נחרץ. בשנת תקצ"ד (1834), נקשרה הנערה הענוגה לזנבו של סוס, נגזר עליה להגרר אחר מרוצתו עד שתפח נשמתה. לפני שהחל הפרש להדהיר את סוסו, קראה סוליקה ואמרה כי בקשה אחת יש בפיה, לתמיחה החיילים ביקשה סוליקה שייבאו לה סיכות. עד מהרה היא קיבלה את מבוקשה, וכשלווה נסוכה על פניה, הידקה את בגדיה לבשרה עם הסיכות, כדי שלא תפגם צניעותה בעת שתגרר בחוצות העיר. כך נגררה סוליקה ברחוב, וקיבלה באהבה ובדומיה את סיוריה. לפתע, שמע הפרש את זעקתה של הנערה, הוא עצר לרגע חשב לעצמו שמא היא מתחרטת ורוצה לחזור בה, אך משעצר הבחין לפליאתו כי סוליקה הפצועה והחבולה לא ביקשה לעצור אלא רק כדי להיטיב את הסיכות שנתפרדו... כך השיבה הנערה הצדקת את נשמתה ליוצרה, כשהיא מקדשת שם שמים ברבים. סוליקה הצדקת הובאה למנוחת עולמים בעיר פס, וקברה נמצא ליד קברותיהם של שני הצדיקים רבי יהודה בן עטר ורבי אבנר הצרפתי זצוק"ל. הי"ד.

פגבה ארזים גבהו

"עוג מלך הבשן... הנה ערשו ערש ברזל... תשע אמות ארקה וארבע אמות רחבה באמת איש" (ג. א). פירש הרשב"ם, שעריסתו של עוג כשהיה תינוק, הייתה עשויה מברזל ולא מעץ, מפאת כובדו וחוזקו, ומידותיה נמדדו "באמת איש". דרשו חז"ל (מ"ד דברים א, כ) 'באו משה וישראל לתחומה של אדרעי, אמר להן משה נ'חנה כאן ואנו נכנסין בשחרית'. באו ליכנס לאדרעי ועדיין לא הייתה העין רואה, תלה משה את עיניו, וראה את עוג יושב על החומה ורגליו מגיעות לארץ, אמר משה 'איני יודע מה אני רואה, חומה אחרת בנו אלו בלילה?', אמר לו הקב"ה 'משה, זה שאתה רואה הוא עוג'. אמר רבי יוחנן אורך רגליו י"ח אמות, אותה שעה נתיירא משה, אמר הקב"ה 'אל תתיירא, שאני מפילו לפניך'.

הבורא ית' טבע בגוף את היכולות לגדול ולגבוה. בפרק זמן של עד עשרים שנה מהלידה, מתרחש בגוף האדם, תהליך מורכב מאין כמוהו, איברי הגוף הפנימיים, השרירים, כלי הדם, העור והעצמות - גדלים ומתארכים בו זמנית. בשנה הראשונה לחיי התינוק מתרחשת תהליך הגדילה המואץ ביותר, בו מתארך התינוק בכ- 25 ס"מ.

תהליך הגביה מורגש בהתארכות העצמות. בתחילה, עשויות העצמות מחומר רך וספוגי, במהלך הגדילה וההתפתחות מתקשות העצמות במרכזן, ואילו קצוותיהן העשויות 'סחוס' נותרות עדיין רכות. בקצה העצם מתרחש

תהליך הגדילה וההתארכות של העצם. כל עוד ישנם בקצוות העצם איזורים 'רכים' עדיין מתאפשר תהליך של גדילה. כאשר כל העצם מתקשה - נפסק למעשה תהליך הגדילה. הגובה הסופי של האדם תלוי בכמה גורמים, ובעיקר מושפע מגובה ההורים. אמרו חז"ל (בכורות מ"ז): 'גבוה לא ישא גבוהית שמא יצא מהן תורן, ננס לא ישא ננסת שמא יצא מהם אצבעי'.

מבין היוצאים מהכלל, יש אנשים שכתוצאה מפגם בהתפתחות, כגון פעילות יתר של בלוטת יותרת המוח, תהליך הגדילה שלהם לא נפסק והם מתארכים מזמן לזמן בעוד כמה סנטימטרים. אנשים אלו גבוהים באופן חריג, כשבממוצע ראשי האנשים שסביבם מגיעים עד... למותניהם. לרוב, יהווה גובהם מכשול בכניסה למקומות המותאמים לגובה של אדם ממוצע, ובמציאות בגדים במידות המתאימות לגופם הארוך. הם חווים אף קושי בהליכתם, ונוקקים להשען על מקל לייצוב עמידתם.

לפני כשבעים שנה תועד אדם שהגיע לגובה של 2.72 מטר, הוא נולד בארה"ב, ועד גיל ארבע היה גבוה מתאים לבני גילו. אולם שיבוש בהתפתחותו האיץ את גדילת גופו, בגיל שמונה כבר נישא לגובה של 1.88 מטר, וכך מידי שנה גבה בעוד מספר סנטימטרים משמעותיים עד שזכה לתואר 'האדם הגבוה ביותר בעולם' - בדורות האחרונים. אף כיום מתחרים מספר מתמודדים על התואר 'האדם הגבוה בעולם כיום', ביניהם אדם הנישא לגובה של 2.47 מטר, שעבר טיפול רפואי להפסקת גדילתו. ברוך משנה הבריות.